

УДК: 796+61]:378(082)  
DOI: 10.28925/2021.51213168conf

**Здоров'я, фізичне виховання і спорт: перспективи та кращі практики:**

матеріали III Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції. 12-13 травня, 2021 р., Київ / Київ. ун-т імені Бориса Грінченка; за заг. ред. О. В. Ярмолюк. – К.: Київ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2021. – 168 с.

Містить матеріали щодо застосування сучасних здоров'язберезувальних технологій, інноваційних практик у спорті та фізичному вихованні. Розглянуті філософські, організаційні та соціально-економічні аспекти розвитку фізичної культури і спорту, медико-біологічні, фізіологічні та психологічні засади підготовки спортсменів, питання фізичного виховання різних груп населення, сучасних фітнес технологій, фізичної терапії та ерготерапії.

Видання відкрито для вільного доступу на умовах ліцензії Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0), котра дозволяє іншим особам вільно розповсюджувати опубліковану роботу з обов'язковим посиланням на автор(ів) оригінальної роботи та публікацію роботи в цьому виданні.

Голова організаційного комітету: Г.О. Лопатенко

Організаційний комітет: В.В. Білецька, О.П. Буйницька, А.М. Даниленко, Т.М. Патук, Н.М. Пилипченко, В.М. Савченко, О.В. Ярмолюк, Л.В. Ясько.

Редакційна комісія: М.В. Латишев, Р.О. Сушко, О.В. Ярмолюк.

Затверджено Вченою радою Факультету здоров'я, фізичного виховання і спорту Київського університету імені Бориса Грінченка (протокол № 5 від 25 травня 2021 року).

Електронна версія видання розміщена на сайті: <https://fzfv.kubg.edu.ua/>



© Київський Університет імені Бориса Грінченка, 2021

UDK: 796+61]:378(082)

DOI: 10.28925/2021.51213168conf

**Health, Physical Education and Sport: Perspectives and Best Practices.**

Book of Abstracts of the 3rd International scientific and practical online conference. 12-13 May, 2021, Kyiv / Borys Grinchenko Kyiv University; edited by O. Yarmoliuk. – Kyiv: Borys Grinchenko Kyiv University, 2021. – 168 p.

Modern health care technologies, innovative practices in sports and physical education are covered in the Book of Abstracts. Philosophical, organizational and socio-economic aspects of the development of physical culture and sports, medical-biological, physiological and psychological principles of the athletes' training, issues of physical education of different groups, present-day fitness technologies, physical therapy and ergotherapy are considered here.

The abstracts are open for free access under the Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0) license, which allows to freely distribute the published materials with mandatory reference to the author(s) of the original work and publication of the work in this edition.

**Head of Organizing Committee:** G.O. Lopatenko

**Organizing Committee:** V.V. Biletska, O.P. Buinytska, A.M. Danylenko, T.M. Patuk, N.M. Pylypchenko, V.M. Savchenko, O.V. Yarmoliuk, L.V. Yasko.

**Editorial Commission:** M.V. Latyshev, R.O. Sushko, O.V. Yarmoliuk

The Abstracts are recommended for publication by the Academic Council of Faculty of Health, Physical Education and Sport at Borys Grinchenko Kyiv University (protocol No 5 of May 25, 2021).

Web-site: <https://zfvs.kubg.edu.ua/>



© Borys Grinchenko Kyiv University, 2021



Долженко Людмила, Кузнецова Лариса, Зубович Юлія. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ .....	121
Мулик Катерина, Пономаренко Олена. ВЛИВ ЇЗДИ НА ВЕЛОСИПЕДІ НА ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ .....	126
Сова Володимир. ПРОБЛЕМА МОТИВАЦІЇ ДІТЕЙ ТА ПІДЛІТКІВ ДО ЗАНЯТЬ З ТХЕКВОНДО	128
Бабак Світлана. ДІЄТОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ЖІНОК ПОХИЛОГО ВІКУ ПРИ ЗАНЯТТЯХ ФІТНЕСОМ .....	131
Волощенко Юрій. СУЧАСНІ МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ В ГАЛУЗІ СОМАТИЧНОГО ВИХОВАННЯ .....	134
Каюн Олександра. ОСОБЛИВОСТІ СОМАТИЧНОГО НАВЧАННЯ ЛЮДЕЙ РІЗНОГО ВІКУ .....	136
Савченко Валентин, Харченко Галина, Буряк Ольга, Омері Ірина, Неведомська Євгенія, Тимчик Олеся, Яценко Світлана. РІВЕНЬ ОСОБИСТІСНОЇ ЗРІЛОСТІ ЛЮДИНИ ТА ЙОГО ЗВ'ЯЗОК ІЗ ІНТЕГРАЛЬНИМИ ВИСНОВКАМИ ПРО ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ СТАН КАРДІО-РЕСПІРАТОРНОЇ СИСТЕМИ .....	138
Рахманов Вагіф, Рахманов Васіф. ФІЗИЧНА ТЕРАПІЯ, МОТИВАЦІЯ ХВОРИХ З ПОРУШЕННЯМ МОТОРИКИ, ВІДНОВЛЕННЯ ФІЗИЧНОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ З АУТИЗМОМ (А), РОЗЛАДАМИ СПЕКТРУ АУТИЗМУ (РСА), ДИТЯЧИМ ЦЕРЕБРАЛЬНИМ ПАРАЛІЧЕМ (ДЦП) .....	141
Керестей Вадим, Савченко Валентин, Яцевський Богдан, Руденко Дар'я. РОЛЬ ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ У ЛІКУВАННІ ПАЦІЄНТІВ З COVID-19 У ВІДДІЛЕНІ ІНТЕНСИВНОЇ ТЕРАПІЇ .....	146
Петрусь Дарина, Іващенко Сергій. ФІЗИЧНА ТЕРАПІЯ ПРИ ЧЕРЕПНО-МОЗКОВИХ ТРАВМАХ В УМОВАХ СТАЦІОНАРУ .....	149
Бучинський Олексій. ФІЗИЧНА ТЕРАПІЯ ПРИ ПЛЕЧЕ-ЛОПАТКОВОМУ ПЕРІАРТРИТІ («ЗАМОРОЖЕНОМУ ПЛЕЧІ») В АМБУЛАТОРНИХ УМОВАХ .....	153
Савченко Валентин, Сівко Юлія. АПАРАТНІ ЗАСОБИ ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ ПРИ БРОНХОЕКТАТИЧНІЙ ХВОРОБІ .....	156
Огороднік Наталія, Іващенко Сергій. ФІЗИЧНА ТЕРАПІЯ ПРИ ЦУКРОВОМУ ДІАБЕТИ В УМОВАХ РЕАБІЛІТАЦІЙНОГО ЦЕНТРУ .....	158
Савченко Валентин, Харченко Галина, Керестей Вадим, Буряк Ольга, Рідковець Тамара, Погребняк Юлія. ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ОЦІНЮВАННЯ ДОМЕНІВ РЕАБІЛІТАЦІЙНОГО НАБОРУ МІЖНАРОДНОЇ КЛАСИФІКАЦІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ, ОБМЕЖЕННЯ ЖИТТЕДІЯЛЬНОСТІ ТА ЗДОРОВ'Я .....	162



резистентність до інсуліну та підвищує його чутливість. Це призводить до зниження потреби клітин до інсуліну, що говорить про необхідність зниження доз інсуліну тим, хто його приймає. Зменшення резистентності до інсуліну й підвищення його чутливості можуть бути реакцією на окремі фізичні навантаження, а не результатом тривалих змін, обумовлених фізичними навантаженнями.

**Висновки.** При цукровому діабеті ефективним засобом є фізична реабілітація, яка діє не тільки симптоматично, а може бути націлена на окремі ланки патогенезу. Крім засобів лікувальної фізичної культури, застосовують лікувальний масаж, фізіотерапію. Фізичні вправи відіграють головну роль у глікемічному контролі у хворих, які страждають на цукровий діабет II типу.

В подальшому ми націлені продовжити дослідження впливу засобів фізичної реабілітації на функціональні та клінічні показники хворих на цукровий діабет 2 типу, дії реабілітаційних чинників з метою подальшого удосконалення програми фізичної реабілітації, врахування та впровадження новітніх досягнень і методів, що матиме наслідком в більш тривалому періоді можливий перегляд медикаментозного лікування цукрознижувальними та інсулінвмісними препаратами.

#### Література:

1. Балаболкин МИ, Клебанова ЕМ, Креминская МВ. Лечение сахарного диабета и его осложнений. М.: ОАО «Изд-во «Медицина»», 2005. 512 с.
2. Епифанов ВА. Медицинская реабилитация: руководство для врачей. М.: МЕДпресс-информ, 2005. 328 с.
3. Мацегоріна НВ. Застосування засобів фізичної реабілітації при набутому цукровому діабеті 2-го типу в дорослих. Фізична, медична реабілітація людей. К., 2014. С. 240–256.
4. Паньків ВІ. Епидемиологія сахарного діабета. Проблеми ендокринології. 1995;41:44–46.
5. Медична та соціальна реабілітація: навч. посібник; за заг. ред. І.Р. Мисули, Л.О. Вакулєнко. Тернопіль: ТДМУ, 2005. 405 с.

## ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ОЦІНЮВАННЯ ДОМЕНІВ РЕАБІЛІТАЦІЙНОГО НАБОРУ МІЖНАРОДНОЇ КЛАСИФІКАЦІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ, ОБМЕЖЕННЯ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ТА ЗДОРОВ'Я

Валентин САВЧЕНКО, Галина ХАРЧЕНКО, Вадим КЕРЕСТЕЙ,  
Ольга БУРЯК, Тамара РІДКОВЕЦЬ, Юлія ПОГРЕБНЯК

*Київський університет імені Бориса Грінченка (м. Київ, Україна)*

Вступ. Всесвітня Організація Охорони Здоров'я (ВООЗ) рекомендує використовувати Міжнародну класифікацію функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я (МКФ), яка дозволяє формулювати реабілітаційний діагноз, описувати стан пацієнта виходячи із усіх складових здоров'я і пов'язаних з ним проблем, що обмежують життєдіяльність пацієнта [2, 3, 5]. Оцінка стану за МКФ, побудова категоріального профілю пацієнта дозволяють визначити мету, завдання, а також скласти індивідуальну програму реабілітації та оцінити її ефективність. Однак, використання доменів / категорій МКФ для оцінки стану пацієнта на практиці супроводжується наступними труднощами:

- встановлення в кожному конкретному клінічному випадку кількості доменів, достатньої для прийняттого рівня опису функціонування пацієнта;



- правильне застосування інструментів оцінювання доменів.

Перше зумовлене тим, що повна версія МКФ включає понад 1400 категорій. Тому для опису функціонування пацієнта запропоновані основні / базові набори МКФ (ICF Core Sets). Основні набори МКФ містять якнайменше доменів / категорій, проте стільки, скільки необхідно для опису рівня функціонування пацієнта. Основні набори МКФ слугують опорною схемою та практичним інструментом для ефективної класифікації та опису функціонування пацієнта. Вважається, що використання основних наборів МКФ спроможне підвищити міждисциплінарну надійність при кодуванні клінічних випадків, адже застосовуються лише відповідні домени / категорії для пацієнта з конкретним порушенням здоров'я. На цей час на сайті [www.icf-core-sets.org](http://www.icf-core-sets.org) наведені 86 повних і коротких основних / базових наборів МКФ.

В наступному слід зауважити, що МКФ – це лише класифікація, а не інструмент для оцінки стану пацієнта. З цим пов'язане друге утруднення застосування МКФ. Мало скласти прийнятний перелік доменів, треба вміти правильно їх оцінювати. Визначення сукупності інструментів, необхідних для оцінки функціонального стану пацієнта за доменами, є найважливішим завданням для будь-якого спеціаліста, що приймає участь в процесі реабілітації. Суть вирішення цього завдання – використання однакових критеріїв оцінки доменів / категорій при описі порушень функцій, активності та діяльності будь-якого пацієнта.

Зазвичай оцінка стану організму людини проводиться за допомогою шкал / тестів, але велика їх кількість не завжди дозволяє фахівцям розуміти один одного [1]. Створення єдиної системи, в якій будуть зібрані різні інструменти оцінки стану пацієнта, допоможе оптимізувати процес реабілітації [4].

**Мета дослідження** – описати особливості формування інструментів оцінювання доменів реабілітаційного набору МКФ.

**Матеріал і методи.** Матеріалом дослідження стали домени реабілітаційного набору. На офіційному сайті ICF-based Documentation Tool ([www.icf-core-sets.org](http://www.icf-core-sets.org)) реабілітаційний набір (Rehabilitation Set) представлено 30 доменами (табл. 1).

Таблиця 1

Домени реабілітаційного набору

№ з/п	Код	Назва доменів	
1	b130	Energy and drive functions	Функції волі та прагнення
2	b134	Sleep functions	Функції сну
3	b152	Emotional functions	Функції емоцій
4	b280	Sensation of pain	Відчуття болю
5	b455	Exercise tolerance functions	Функції толерантності до фізичного навантаження
6	b620	Urination functions	Функції сечовипускання
7	b640	Sexual functions	Сексуальні функції
8	b710	Mobility of joint functions	Функції рухливості суглоба
9	b730	Muscle power functions	Функції м'язової сили
10	d230	Carrying out daily routine	Виконання щоденного розпорядку
11	d240	Handling stress and other psychological demands	Подолання стресу та інших психологічних навантажень
12	d410	Changing basic body position	Зміна основного положення тіла
13	d415	Maintaining a body position	Утримування положення тіла
14	d420	Transferring oneself	Переміщення тіла
15	d450	Walking	Ходьба



№ з/п	Код	Назва доменів	
16	d455	Moving around	Рух довкола
17	d465	Moving around using equipment	Переміщення з використанням технічних засобів
18	d470	Using transportation	Використання транспортних засобів
19	d510	Washing oneself	Миття
20	d520	Caring for body parts	Догляд за частинами тіла
21	d530	Toileting	Особиста гігієна
22	d540	Dressing	Одягання
23	d550	Eating	Харчування
24	d570	Looking after one's health	Догляд за своїм здоров'ям
25	d640	Doing housework	Ведення домашнього господарства
26	d660	Assisting others	Допомога іншим
27	d710	Basic interpersonal interactions	Елементарні міжособистісні взаємодії
28	d770	Intimate relationships	Інтимні стосунки
29	d850	Remunerative employment	Високооплачувана робота
30	d920	Recreation and leisure	Відпочинок і дозвілля

#### Результати дослідження та їх обговорення.

Із документів, що описують МКФ, вказано, що кожна складова МКФ складається з різних доменів, а в межах кожного домена – з категорій, які є одиницями класифікації. Домен – це практичний і багатозначний набір відповідних фізіологічних функцій, анатомічних структур, дій, завдань або сфер життя. Домени складають різні розділи та блоки в межах кожної складової МКФ. Категорії – це класи та підкласи в межах домену складової МКФ. Кожний домен / категорія має свій код. В цілому МКФ має чотири рівні деталізації доменів порушення структур, функцій, життєдіяльності та факторів середовища [3, 5].

Наведені в табл. 1 кількість доменів в реабілітаційному набору стосується лише другого рівня класифікації МКФ. Якщо проаналізувати й інші рівні класифікації, то отримаємо, що 2-й рівень реабілітаційного набору включає 30 доменів, 3-й рівень – 133 доменів, 4-й рівень – 16 доменів (не враховані інші уточнені та не уточнені домени).

Базовим поняттям при описі порушень в МКФ є відхилення. Воно використовується для відображення значимого відхилення від загальноприйнятих статистичних норм (тобто як відхилення від середньої популяційної величини, прийнятої в якості стандартної норми). Всі складові в МКФ визначаються кількісно з використанням однієї загальної шкали [3, 5]:

- 0 – ВІДСУТНЯ проблема (немає, відсутня, незначна) 0-4%;
- 1 – ЛЕГКА проблема (легка, незначна, ...) 5-24%;
- 2 – ПОМІРНА проблема (середня, значна, ...) 25-49%;
- 3 – ВАЖКА проблема (значна, інтенсивна, ...) 50-95%;
- 4 – АБСОЛЮТНА проблема (тотальна, ...) 96-100%.
- 8 – не уточнено
- 9 – не застосовується.

Отже, для оцінки здоров'я пацієнтів необхідно кількісно охарактеризувати домени, які складають основний набір МКФ. На практиці для встановлення порушень здоров'я пацієнтів можуть використовуватися як прості клінічні та інструментальні методи оцінки, так і складні спеціальні. У всіх випадках отримані дані обстеження пацієнта переводяться в бали згідно наведеної шкали. Зазвичай, в існуючих рекомендаціях із застосування МКФ пропонується надавати характеристику доменів за змінами відібраних для цього показників, шкал, тестів.



На цей час запропоновано для оцінки різних складових здоров'я людини чисельні шкали та тести. Ці діагностичні інструменти розроблялися для вирішення спеціальних діагностичних завдань і в більшості без врахування вимог МКФ. Тому як за предметом оцінки стану здоров'я, так і за розмірністю більшість загальноприйнятих шкал для опису порушень функцій органів і систем не збігається з доменами / категоріями МКФ [4]. Щоб уникнути цієї невідповідності нами створена системи оцінювання доменів 3-го рівня реабілітаційного набору, яка включає:

- назву інструменту оцінювання (методу дослідження, шкали, тесту);
- назву параметру (показника, ознаки), який для цього використовується;
- якісний опис чи кількісна характеристика кожної градації п'ятирівневої шкали змін параметру.

Система являє собою таблицю, в якій містяться коди 2-го і 3-го рівнів доменів, опис предметної характеристики домену, назву інструмента оцінювання, назву параметра з вказівкою одиниці виміру, значення або опис градацій шкали відповідно визначнику від 0 до 4. За таким принципом надана характеристика біля 90 доменам 3-го рівня реабілітаційного набору, які можуть зацікавити фізичного терапевта в оцінці стану здоров'я пацієнта під час реабілітації. Фрагмент цієї таблиці подано в табл. 2.

Таблиця 2

Інструменти та параметри оцінювання доменів  
реабілітаційного набору МКФ (фрагмент)

Код		Назва домену	Предметна характеристика домену	Інструмент оцінювання	Параметри оцінювання		
2-й рівень	3-й рівень				Назва, одиниця виміру	Значення або опис градацій шкали	Визначники
b130	b1300	Вольовий рівень	Психічні функції, що відповідають за силу волі та витривалість	Шкала оцінки рівня втоми / Fatigue Assessment Scale	Загальна оцінка втоми, бал	21 бал та менше – відсутність втоми 22-28 балів – легка стомлюваність 29-34 бали – помірна стомлюваність 35-41 – виражена стомлюваність 42 бали та більше – дуже виражена стомлюваність	0 1 2 3 4
				Шкала тяжкості астенії / Fatigue severity scale	Тяжкість астенії	9 балів 10-22 балів 23-35 балів 36-60 балів 61 бал і більше	0 1 2 3 4



Код		Назва домену	Предметна характеристика домену	Інструмент оцінювання	Параметри оцінювання		
2-й рівень	3-й рівень				Назва, одиниця виміру	Значення або опис градацій шкали	Визначники
b710	b7100	Рухливість одиничного суглоба	Функції обсягу і свободи руху одного суглоба	Гоніометрія	Вимірювання об'єму руху в одному суглобі	рухливість одного суглобу не порушена (повні обсяг і свобода руху суглобу, можливе обмеження до 4%)	0
						об'єм руху одного суглобу обмежений і становить 75% і більше від можливого (обмеження об'єму руху 5-24%)	1
						об'єм руху одного суглобу обмежений і становить 50-74% від можливого (обмеження об'єму руху 25-49%)	2
						об'єм руху одного суглобу обмежений і становить 5-49% від можливого (обмеження об'єму руху 50-95%)	3
						рухливість повністю відсутня або мінімальна (до 5% від можливого)	4





Код		Назва домену	Предметна характеристика домену	Інструмент оцінювання	Параметри оцінювання		
2-й рівень	3-й рівень				Назва, одиниця виміру	Значення або опис градацій шкали	Визначники
b730	b7300	Сила ізольованих м'язів і м'язових груп	Функції, пов'язані з силою скорочення певних і ізольованих м'язів і м'язових груп	Функціональне обстеження сили м'язів	Оцінка сили окремого м'яза за шкалою Комітету медичних досліджень (MRC Muscle Scale)	нормальна м'язова сила (5 балів) рухи при зовнішній протидії, але слабші, ніж на здоровому боці (4 бали) рухи при дії сили тяжіння (3 бали) рухи при виключенні дії сили тяжіння (2 бали) немає рухів (0 балів) або пальпується скорочення м'язових волокон, але візуально рухів немає (1 бал)	0 1 2 3 4

#### Висновки.

Для оцінки стану здоров'я пацієнтів при наданні реабілітаційної допомоги запропонована системи оцінювання доменів реабілітаційного набору, яка включає назву інструменту оцінювання (методу дослідження, шкали, тесту), назву параметру (показника, ознаки), який для цього використовується, та якісний опис чи кількісну характеристику кожної градацій п'ятирівневої шкали змін параметру. За таким принципом надана характеристика біля 90 доменам 3-го рівня реабілітаційного набору, які можуть зацікавити фізичного терапевта в оцінці стану здоров'я пацієнта під час реабілітації.

#### Література:

1. Иванова ГЕ, Мельникова ЕВ, Шамалов НА, Бодрова РА, Шмонин АА, Суворов АЮ, Ныров ГВ, Тулупов ДО. Использование МКФ и оценочных шкал в медицинской реабилитации. *Вестник восстановительной медицины*, 2018;3(85):14-22.
2. Міністерство охорони здоров'я. Наказ МОЗ України від 23.05.2018 № 981 "Про затвердження перекладу Міжнародної класифікації функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я та Міжнародної класифікації функціонування, обмежень



життєдіяльності та здоров'я дітей і підлітків". Доступно: <http://moz.gov.ua/article/ministry-mandates/nakaz-moz-ukraini-vid-23052018--981-pro-zatverdzhennja-perekladu-mizhnarodnoi-klasifikacii-funkcionuvannja-obmezhen-zhittedijalnosti-ta-zdorov%E2%80%99ja-ta-mizhnarodnoi-klasifikacii-funkcionuvannja-obmezhen-zhittedijalnosti-ta-zdorov%E2%80%99ja-ditej-i-pidlitkiv>.

3. Міжнародна класифікація функціонування, обмеження життєдіяльності і здоров'я. Женева: ВООЗ, 2001. Доступно: <http://moz.gov.ua/uploads/1/5262-dn20180523981dod1.pdf>
4. Цыкунов МБ. Оценка нарушений при патологии опорно-двигательной системы с использованием категорий Международной классификации функционирования. *Физическая и реабилитационная медицина*, 2019;1(2):37–59. DOI: 10.26211/2658-4522-2019-1-2-37-59
5. International Classification of Functioning, Disability and Health. Geneva: World Health Organization, 2001 [cited 2019 May 14]. Available from: <http://www.who.int/classifications/icf/en/>.

Наукове електронне видання

# **ЗДОРОВ'Я, ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ І СПОРТ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА КРАЦІ ПРАКТИКИ**

МАТЕРІАЛИ

**III Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції**  
12–13 травня 2021 року  
м. Київ

За зміст і якість поданих матеріалів відповідають автори

Наукове електронне видання підготовлене на Факультеті здоров'я, фізичного виховання і спорту  
Київського університету імені Бориса Грінченка

Відповідальна за випуск О.В. Ярмолюк  
Над виданням працювали М.В. Латишев, Р.О. Сушко, О.В. Ярмолюк

Київський університет імені Бориса Грінченка, вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, м. Київ, 04053.  
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4013 від 17.03.2011 р.

**Попередження!** Згідно із Законом України «Про авторське право і суміжні права» жодна частина цього видання не може бути використана чи відтворена на будь-яких носіях, розміщена в мережі Інтернет без письмового дозволу Київського університету імені Бориса Грінченка й авторів. Порухення закону призводить до адміністративної, кримінальної відповідальності.